

ЕТНОГРАФСКИ
ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

Етнографског
института
САНУ

LXIX(2)

Београд 2021.

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXIX (2)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXIX (2)

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LXIX

No. 2

Chief Editor:

Prof. Dragana Radojičić, PhD (Institute of Ethnography SASA)

Editor:

Sanja Zlatanović, PhD (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board:

Milica Bakić-Hayden, PhD (University of Pittsburgh), Ana Dragojlović, PhD (University of Melbourne), prof. Peter Finke, PhD (University of Zurich), prof. Karl Kaser, PhD (Karl-Franzens University, Graz), prof. Kjell Magnusson, PhD (University of Uppsala), prof. Marina Martynova, PhD (Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, Moscow), prof. Elena Marushiakova, PhD (University of St. Andrews), Marek Mikuš, PhD (Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle), Ivanka Petrova, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum, Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), Tatiana Podolinska, PhD (Institute of Ethnology and Social Anthropology, Slovak Academy of Sciences, Bratislava), Jana Pospíšilova, PhD (Institute of Ethnology, Czech Academy of Sciences, Brno), Ines Prica, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Ingrid Slavec Gradišnik, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana).

Editorial board:

Gordana Blagojević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Ivan Đorđević, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ildiko Erdei, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade), corresponding member of SASA Jelena Jovanović, PhD (Institute of Musicology SASA), Aleksandar Krel, PhD (Institute of Ethnography SASA), Aleksandra Pavićević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Srđan Radović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Lada Stevanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Gojko Subotić, PhD (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade).

Advisory board:

Čarna Brković, PhD (University in Goettingen), Jelena Đorđević, PhD (Faculty of Political Sciences, Belgrade, retired professor), prof. Maja Godina Golija, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Renata Jambrešić Kirin, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Miroslava Lukić Krstanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Mladena Prelić, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ljupčo Risteski, PhD (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. Lidija Vujačić, PhD (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. Bojan Žikić, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade).

Secretary:

Sonja Radivojević (Institute of Ethnography SASA)

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXIX

свеска 2

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник:

Др Сања Златановић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор:

Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Петер Финке (Универзитет у Цириху), проф. др Карл Казер (Карл-Францес Универзитет Грац), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт за етнологију и антропологију, Руска академија наука, Москва), проф. др Елена Марушиакова (Универзитет Сент Ендријус), др Марек Микуш (Макс Планк Институт за социјалну антропологију, Хале), др Иванка Петрова (Институт за етнологију и фолклористику са Етнографским музејем, Бугарска академија наука, Софија), др Татиана Подолнска (Институт за етнологију и социјалну антропологију, Словачка академија наука, Братислава), др Јана Поспишилова (Институт за етнологију, Чешка академија наука, Брно), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана).

Уређивачки одбор:

Др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), дописни члан САНУ Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ), др Александар Крел (Етнографски институт САНУ), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности, Београд).

Издавачки савет:

Др Чарна Брковић (Универзитет у Готингену), др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд, професор у пензији), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирић (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва:

Соња Радивојевић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2021.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011–2636–804
е-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher:
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011–2636–804
е-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектор:
Весна Смиљанић Рангелов

Превод:
Аутори текстова

Дизајн корица:
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
300 примерака

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексиран у
базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the
Humanities), SCIndeks (Српски цитатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk
samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central
and Eastern European Library).

The Bulletin of the Institute of Ethnography SASA is issued three times a year and can
be accessed in: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference
Index for the Humanities), SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory, NSD
(Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service),
CEEOL (Central and Eastern European Library).

Садржај
Contents

I

Научни радови
Scientific Papers

Тема броја – Феминистичке процедуре у друштву и култури
(ур. Лада Стевановић и Мирослава Лукић Крстановић)

Topic of the Issue – Feminist Procedures in Society and Culture
(eds. Lada Stevanović and Miroslava Lukić Krstanović)

- Лада Стевановић, Мирослава Лукић Крстановић*, Феминистичке процедуре у друштву и култури 271–273
- Lada Stevanović and Miroslava Lukić Krstanović*, Feminist Procedures in Society and Culture
- Дубравка Ђурић*, Феминистичка авангарда и феминисанса у америчкој поезији и визуелним уметностима 275–287
- Dubravka Đurić*, The Feminist Avant-garde and Feminaissance in American Poetry and the Visual Arts
- Natali Rajčinovska Pavleska*, The Poetic Act as an Act of Resistance in the Feminist Practice of Ana Mendieta 289–302
- Натали Рајчиновска Павлеска*, Поетски чин као чин отпора у феминистичкој пракси Ане Мендијете
- Мирослава Лукић Крстановић*, (Над)гледање женског тела на тржишту спектакла: род и музика 303–322
- Мирослава Лукић Крстановић*, Controlling Woman’s Body on the Market of the Spectacle: Gender and Music
- Јелена Милинковић*, Феминистичке студије периодике: од хеуристике до интерпретације и евалуације 323–343
- Jelena Milinković*, Feminist Studies of Periodicals: from Heuristics to Interpretation and Evaluation
- Ивана Пантелић*, (Не)једнаке и непослушне патријархату: прве српске лекарке Драга Љочић Милошевић и Смиља Костић-Јоксић и њихово место у друштву 345–364
- Ивана Пантелић*, (Un)equal and defiant to Patriarchy: The First Female Serbian Doctors Draga Ljočić Milošević and Smilja Kostić-Joksić and their Place in the Society

- Larisa Orlov Vilimonović, Contextualizing Gender in XII century Byzantine discourse: Women and Power in Ioannes Zonaras' Epitome Historiarum* 365–387
- Лариса Орлов Вилимоновић, Читање и интерпретација родних стереотипа у Византији 12. века: Жене и моћ у Хроници Јована Зонаре*

Varia

- Данијела Велимировић, Од природе до културе: храна и род у руралној Шумадији у 19. и почетком 20. века* 391–411
- Danijela Velimirović, From Nature to Culture: Food and Gender in Rural Šumadija in the 19th and at the Beginning of the 20th Century*
- Марина Симић, Жил Делез, Феликс Гатари и антропологија: заборављени случај Грегорија Бејтсона* 413–431
- Marina Simić, Gilles Deleuze, Felix Guattari and anthropology: the forgotten case of Gregory Bateson*
- Теодора Јовановић, Forced (Im)Mobilities En Route: 'Justified' Violence of the Border Regime in Balkans* 433–455
- Теодора Јовановић, Присилна (не)кретања на путу: 'правдано' насиље граничног режима на Балкану*
- Laurent Tournois, Gordana Đerić, Is cultural intimacy crucial? Simit Sarayı at Obilićev Venac in Belgrade: Heterotopia, non-place and place of "Others"* 457–476
- Лоран Турнуа, Гордана Ђерић, Да ли је културна интимност пресудна? Симит Сараји на Обилићевом венцу у Београду: хетеротипија, не-место и место „других“*
- Rahela Jurković, Nogomet kao sredstvo izgradnje socijalnog kapitala izbjeglica u Hrvatskoj* 477–492
- Rahela Jurković, Football as Means of Building Social Capital of Refugees in Croatia*

II

Научна критика и полемика Discussion and Polemics

- Дуња Њаради*, Антрополошки повратак великим питањима и вечним темама: поводом књиге Марине Симић
Онтолошки Обрт. Увод у културну теорију алтеритета 493–496
- Јадранка Ђорђевић Црнобрња*, О којој интеграцији је реч?
Поводом књиге Рахеле Јурковић *Интеграција азиланата у хрватско друштво: културноантрополошка студија* 496–502

III

Прикази Reviews

- Ивана Башић*, Милан Томашевић, *Космологија: контекстуализација популарне космологије* 503–506
- Теодора Јовановић*, Мишел Ажије, *Нове сеобе народа, нови космополитизам* 506–508
- Весна Тријић*, Драган Милошевић, *Библиографија радова о страдању Рома у Другом светском рату на територији Југославије* 509–511

Strathern, Marilyn. 1999. *Property, Substance and Effect: Anthropological Essays on Persons and Things*. London: Athlone Press.

Wagner, Roy. 1981. *The Invention of Culture*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Ђуња Њаради

О којој интеграцији је реч?

Поводом књиге Рахеле Јурковић *Интеграција азиланата у хрватско друштво: културноантрополошка студија*

Загреб: Asesor 2021, 238 стр.

Истраживања миграција чији смо сведоци у другој деценији 21. века, конкретно оних које се одвијају на тзв. Балканској мигрантској рути и које се у одређеним правним оквирима дефинишу као нерегуларне, у фокусу су већине хуманистичких и друштвених научних дисциплина у државама региона. У оквире тих истраживања се могу уврстити и питања у вези са правним статусом оних миграната који су према важећој законској регулативи уврштени у категорију избеглица, као и оних који су тражиоци азила, односно азиланти (в. Stojić Mitrović 2016). Истраживања миграција и избеглица које долазе са Блиског истока и подручја Африке на просторе Западног Балкана и Европске уније не представљају посебност у оквиру културне антропологије у Хрватској. Управо супротно, културни антрополози из Хрватске се баве врло актуелним питањима која се тичу поменутих миграција, о чему између осталог сведоче конференције међународног карактера, студије и зборници радова (в. Rajković Iveta, Kelemen & Župarić-Iljić 2018).³

Књига *Интеграција азиланата у хрватско друштво: културноантрополошка студија* др Рахеле Јурковић, објављена 2021. године, у том погледу може се уврстити у претходно поменуте оквире истраживања миграција, с тим да се проблематика коју ауторка разматра сматра недовољно истраживаном у оквиру хрватске културне антропологије у садашњости (Jurković 2021). Студија Рахеле Јурковић представља измењену и допуњену верзију докторске дисертације коју је одбранила 2018. године на Одејку за етнологију и културну антропологију Филозофског факултета Свеучилишта у Загребу. Књига је подељена на шест поглавља: Увод, Методологија истраживања, Законски оквир остваривања права на азил, Интеграција – теоријске поставке, Искуства интеграције азиланата, Закључак. Осим наведених поглавља дати су: списак литературе, сажетак на енглеском и хрватском језику, као и биографија ауторке. У књизи је акценат на искуству интеграције азиланата, стога је разумљиво да поглавље у којем ауторка

---

³ Овом приликом упућујем на поменути зборник радова са међународне научне конференције одржане у Загребу новембра 2016. године на којој је учествовало и неколико сарадница Етнографског института САНУ (в. Gregurović 2016, 379–382).

анализира и интерпретира емпиријски материјал представља централни део студије.

Ауторка у књизи презентује резултате истраживања које је обављала у периоду од 2015. до 2019. године у Загребу. Хронолошки оквир истраживања се поклапа са периодом када је истраживање и обављано. Рахела Јурковић је избором речи *азилант* сугерисала да је фокус био на истраживању једног значајног аспекта миграција с почетка 21. века – то је питање азила, односно тзв. нерегуларних миграција. Азилант је термин који се у нормативним оквирима и научном дискурсу користи за мигранте који су поднели захтев за азил, али и за оне који су азил добили и самим тим одређену међународну правну заштиту у држави у којој су ту заштиту и тражили.

Ауторка нас на почетку Увода упознаје са правним и законским оквирима на основу којих су избеглице у Хрватској могле затражити и добити азил, односно међународну заштиту (Jurković 2021, 7–9). Уједно нам појашњава и значење термина избеглица, као и терминолошки апарат којег су сами саговорници користили како би појаснили свој правни статус у Хрватској (Jurković 2021, 13–14). Циљ истраживања је био „етнолошким и културноантрополошким методама пропитати како се особе које су у Републици Хрватској добиле међународну заштиту – које у књизи називам азилантима односно избеглицама – интегрирају у хрватско друштво“ (Jurković 2021, 15). Рахела Јурковић је сходно томе истраживање усмерила ка појединачним праксама и искуствима која су мигранти имали приликом доласка у Хрватску, услед тражења и чекања на азил, као и приликом процеса интеграције. Та искуства и праксе ауторка упоређује са законском регулативом помоћу које се регулишу добијање азила и интеграција, односно настојала је констатовати у ком погледу и у којој мери пракса омогућава реализацију нормативних оквира (в. Jurković 2021, 15–16, 196–197). У вези са тим сматрам значајном констатацију ауторке да се у хрватској законској регулативи „није ни одражавала свјесност да интеграција за особу почиње тренутком када она дође у Хрватску и постане тражитељ азила, а не од оног тренутка када добије азил“ (Jurković 2021, 194). Ауторка је пошла од претпоставке да „интеграција овиси о спремности друштва примитка да прихвати азиланте као њене равноправне чланове, те да овиси и о провођењу закона на начин да се њиховом примјеном интеграција олакшава и потиче“ (Jurković 2021, 15–16). У вези са тим је потребно нагласити да се интеграција азиланата сагледава „с позиције културнога антрополога“ (Jurković 2021, 11).

У истраживању је фокус био усмерен ка сагледавању конкретних резултата процеса интеграције, с тим да је ауторка узела у обзир да је тај процес и у овом случају условљен постојећим законским оквирима, односно одређеним правима која се азилантима пружају у Републици Хрватској. Спрам тога је разумљиво да су основни извори за истраживање били управо закони, као и друга правна и службена административна документа на основу којих се регулише статус лица које има међународну заштиту. Ауторка је приликом истраживања консултовала и публикације које су издале поједине институције у чијем делокругу су и питања интеграције азиланата у Хрватској у периоду од 2015. до 2019. године. Рахела Јурковић је осим тога обавила и разговоре (полуструктурирани и отворени интервју) са представницима појединих државних, али и невладиних институција и организација, као и са појединцима који су били укључени у рад са азилантима.

Ауторка је знања и искуства, која је сматрала важним за истраживање интеграције азиланата, проширила и усвојила тако што је учествовала на две летње школе (Сарајево и грчко острво Лезбос). Том приликом је посетила и избеглички камп на Лезбосу што је допринело стицању непосредних теренских искустава. Ауторки је као важан узор за писање била и књига *In Search of Respect: Selling Crack in El Barrio* америчког антрополога Филипа Бургуоза (Philippe Buurgois) (Jurković 2021, 17). Она је ауторки била од помоћи пре свега у оном делу интерпретације емпиријског материјала који се односи на питање (ре)презентације предмета истраживања, тј. презентације ставова казивача (тражитеља азила), а преваходно у оном делу њихових искустава која се могу сагледавати у контексту трауме. Ауторка је имала у плану интервјуисати мигранте оба пола, полазећи од тога да је за свеобухватнију анализу искуствене праксе подједнако важно стећи увид у искуства тражилаца азила и азиланата, како мушког тако и женског пола/рода. Међутим, испоставило се да обавити интервјуе са женама представља такорећи немогућу мисију. Стога су интервјуи обављени пре свега са мушкарцима. Медијски садржаји, пре свега они који су представљали приказ или документарни филм о казивачима са којима је ауторка водила интервјуе, представљали су такође један од извора за истраживање.

На основу постављеног и изведеног истраживања које нам Рахела Јурковић представи у поглављу о методологији истраживања, можемо закључити да је изабрала уобичајене методе рада које се најчешће примењују у етнологији и културној антропологији када је у питању теренско истраживање (в. Potkonjak 2014; Škrbić Alempijević, Potkonjak & Rubić 2016).

Основни истраживачки приступ представљају етнолошке и антрополошке квалитативне методе, с фокусом на етнографији појединачног. Теренско истраживање је омогућило прикупљање примарних извора (наративи) који су уз елементе аутоетнографије представљали основу за анализу емпиријског материјала и извођење закључака. Теренски рад није подразумевао само обављање разговора (полуструктурирани и отворени интервјуи) са казивачима, већ и примену метода опсервације и партиципације (учествовање у комуникацији између азиланата, учествовање у активностима које су они имали – нпр. попуњавање формулара итд.). Теренско истраживање је обављано углавном у Загребу и једном у Задру. Акцент је дакле стављен на посматрање са учествовањем. Ауторка наводи да је учествовала у различитим догађајима, а поготово оним у вези са интеграцијом избеглица (Jurković 2021, 27). С обзиром на то може се констатовати да је ауторка приликом планирања и обављања истраживања имала у виду сложеност проблематике којом се бавила, као и потенцијалне отежавајуће околности које су се јављале приликом спровођења самог теренског истраживања. Једна од таквих околности је била и немогућност обављања разговора (интервјуа) са мигранткињама. Како Јурковић наводи „највидљивији“ су били мушкарци који су добили међународну заштиту (Jurković 2021, 21). Важним сегментом истраживања се може сматрати и аутоетнографија коју је ауторка користила као извор. У питању су „креативни наративи обликовани на темељу ауторових особних искустава унутар једне културе, који се обрађају академским и јавним публикама“ (Goodall 2009, 9, наведено према: Jurković 2021, 25). Ауторка тему и проблематику истраживања које је обављала везано за питања азила сматра осетљивом. Како наводи „Слушати од казивача животне приче које укључују страдања њихових најближих или сазнати да вам се

казивач нашао дословно на улици јер више није могао боравити у прихватилишту за тражитеље азила (...) значи дословно ударац на емоције и немоћ реагирања...“ (Jurković 2021, 26). Неке од те врсте наратива је Рахела Јурковић врло вешто уклопила у текст и путем њих нам илустровала животне ситуације у којима су се појединци и њихове породице налазили било да је у питању место из којег су избегли или средина у којој су тражили азил. Ова сведочења на један посебан начин документују ситуације које настају када су у питању миграције које су ратом изазване, као и ситуације и животне околности у којима су се избеглице налазиле током саме миграције и оног њеног дела који се тиче постмиграцијских процеса каквим се може сматрати и процес интеграције азиланата у хрватско друштво.

Миграције које су се одвијале од 2015. године надаље представљају једну од врло актуелних тема у оквиру културне антропологије у Хрватској, о чему сведоче истраживања, радови и студије објављене у Хрватској (в. Petrović 2016; Bužinkić & Hameršak 2017; Hameršak & Pleše 2017, 101–132; Hameršak & Pleše 2018, 145–159; Rajković Iveta, Kelemen & Župarić-Iljić 2018, и др.). Питањима у вези с интеграцијом избеглица и азиланата у хрватско друштво бавиле су се и Маријета Рајковић Ивета и Рахела Јурковић (в. Jurković & Rajković Iveta 2016, 147–178; Jurković 2018, 102–121; Jurković 2019, 477–491). Књига Рахеле Јурковић у том погледу представља резултате једног дела тих истраживања и од посебног је значаја због приступа теми азила, контекста анализе емпирије и презентације добијених резултата, а свакако и због закључака који се изводе. О мигрантској кризи на простору Западног Балкана и о томе како се она рефлектовала на различитим нивоима друштвеног живота у Хрватској је писано у оквиру хрватске културне антропологије, о чему сведоче радови и студије Душка Петровића, Марије Хамершак, Иве Плеше, Јасне Чапо Змегач и др.⁴ Било би корисно када би се са научног аспекта упоредили резултати тих истраживања, која су такође обављана у периоду од 2015 до 2019. године, када је и Рахела Јурковић обављала своје истраживање, са резултатима које ауторка представља у књизи. Полазим од претпоставке да би се компарацијом поменутих резултата могао стећи нови увид у ситуације у којима су се избеглице са Блиског истока, генерално посматрајући, нашле у Хрватској. На тај начин би се додатно проширили видници и тиме стекла целовитија слика о проблематици азила у истраживаној средини, чиме би и студија Рахеле Јурковић добила једну димензију више. Према треба имати у виду да је књига конципирана тако да феномен азила у оквирима хрватског друштва представља студију случаја и самим тим је њен циљ постигнут, односно не умањује се њен значај. Књига је од посебног значаја и због правног оквира који се приказује и тумачи, а у вези је конкретно са добијањем азила у Хрватској. Ова културноантрополошка студија представља допринос антропологији миграција пре свега због анализе и интерпретације емпиријског материјала и указивања на конкретне ситуације са којима су се мигранти, конкретно тражитељи азила суочавали у настојању да стекну међународну правну заштиту и да омогуће себи и члановима својих породица остваривање права која би интеграцију у друштво пријема учинила могућом. Судећи према материјалу који нам Рахела Јурковић презентује у књизи, интеграција је процес који зависи од више фактора истовремено и није га једноставно извести у пракси упркос дефинисаним правним

---

⁴ Потпуни библиографски подаци на које упућујем су дати на крају у списку литературе.

(међународним) оквирима на које се државне институције у истраживаној средини позивају, о чему ауторка, између осталог, говори у оквиру потпоглавља „Ако немаш пријатеља, овдје можеш умријети“ (Jurković 2021, 115–124).⁵ Ауторка дакле путем емпиријског материјала и његове анализе указује на то да интеграција није потпуна (Jurković 2021, 100). Процес интеграције представља један од оних топоса о којима се увелико расправља у европским научним оквирима (в. Penninx & Garcés-Mascareñas 2016). Полазећи од тога да се у научном дискурсу могу пратити врло критички ставови према интеграцији, доводећи у питање сам процес и могућности његовог истраживања у контексту миграцијских тема (в. Spencer & Charsley 2021, 1–22), било би упутно када би се у студији на основу постојећег емпиријског материјала размотриле могућности за изналажење конкретнијих решења која би могла допринети томе да процес интеграције буде потпун.

Књига *Интеграција азиланата у хрватско друштво* говори о једном изузетно важном периоду, тј. историјском оквиру у којем су се нашле не само држава Хрватска и хрватско друштво, већ и остале државе у региону, па тако и Србија, које се налазе на тзв. Балканској рути (уп. Stojić Mitrović 2016; Stojić Mitrović & Đurić Milovanović 2019, 573–587; Jovanović Ajzenhamer 2020, 749–771). Културноантрополошка студија Рахеле Јурковић представља важан документ о мигрантској ситуацији која се одвијала не само на простору Републике Хрватске, већ и осталих држава Западног Балкана. Сходно томе њен допринос разумевању интеграције азиланата није од посебног значаја само за етнолошка и (културно)антрополошка истраживања миграција у Хрватској, већ резултати изнети у књизи представљају допринос разумевању проблематике тражења азила како у научном тако и у ширем друштвеном контексту. Књига је конципирана тако да емпиријски материјал који се у њој представља и анализира оставља простора за даља истраживања, односно може се узети у обзир као основа за истраживање ратом изазваних миграција, избеглиштва, тражења азила, трауми које су у таквим ситуацијама неминовне, постмиграцијских процеса у друштву пријема, културолошких прожимања и сл., како у оквирима етнологије и антропологије, тако и у оним друштвеним дисциплинама у којима поменута тематика улази у основне оквире истраживања. С обзиром на то, књига *Интеграција азиланата у хрватско друштво* несумњиво заслужује пажњу стручне, али и оне читалачке публике коју проблематика миграција, правног статуса тзв. нерегуларних миграната и интеграције азиланата не интересује само или првенствено са професионалног већ и са личног аспекта.

Литература

Bužinkić, Emina & Marijana Hameršak. 2017. *Kamp, koridor, granica: studije izbjeglištva u suvremenom hrvatskom kontekstu*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Centar za mirovne studije – Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Centar za istraživanje etničnosti, državljanstva i migracija.

---

⁵ Ситуацију попут ове, у одређеном погледу, бележимо и у неким другим етнолошким и антрополошким истраживањима процеса интеграције избеглица са простора Западног Балкана у друштво пријема (в. Čapo Žmegač 2003, 117–13; Đorđević Crnobrnja 2020, 79–101).

- Čapo Žmegač, Jasna. 2003. „Dva lokaliteta, dvije države, dva doma: transmigracija hrvatskih ekonomskih migranata u Münchenu.” *Narodna umjetnost* 40 (2): 117–131.
- Đorđević Crnobrnja, Jadranka. 2020. *Nismo prekidali sa Gorom. Etnicitet, zajednica i transmigracije Goranaca u Beogradu*. Beograd: Etnografski institut SANU, Posebna izdanja 93.
- Goodall, Jr. H. L. (Bud). 2009. *Writing the new ethnography*. Walnut Creek: AltaMira Press.
- Gregurović, Margareta. 2016. „Međunarodna znanstvena konferencija ‘Contemporary Migration Trends and Flows on the Territory of Southeast Europe’.” *Migracijske i etničke teme* 32 (3): 379–382. <https://doi.org/10.11567/met.32.3.5>; <https://hrcak.srce.hr/177009> (pristupljeno 25. juna 2021).
- Hameršak, Marijana & Iva Pleše. 2017. „Zimski prihvatno-tranzitni centar Republike Hrvatske: etnografsko istraživanje u slavonskobrodskom kampu za izbjeglice“. U *Kamp, koridor, granica: studije izbjeglištva u suvremenom hrvatskom kontekstu*, ur. Emina Bužinkić & Marijana Hameršak, 101–132. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Centar za mirovne studije – Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Centar za istraživanje etničnosti, državljanstva i migracija.
- Hameršak, Marijana & Iva Pleše. 2018. “In the Shadow of the Transit Spectacle”. In *Contemporary Migration Trends and Flows on the Territory of Southeast Europe*, eds. Marijeta Rajković Iveta Marijeta, Petra Kelemen & Drago Župarić-Iljić, 145–159. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Jovanović Ajzenhamer, Nataša. 2020. „Narativi verskih humanitarnih organizacija o edukaciji migranata u Srbiji nakon zatvaranja formalizovanog migracijskog koridora 2016. godine.“ *Glasnik Etnografskog instituta SANU* LXVIII (3): 749–771.
- Jurković, Rahela & Marijeta Rajković Iveta. 2016. „‘Okus doma’: integracija azilanata protkana transnacionalnim procesima i promicanjem kulinarskih tradicija.“ *Studia Ethnologica Croatica* 28 (1): 147–178.
- Jurković, Rahela. 2018. “The Integration of Refugees into Croatian Society. Ethnographies of Exercising Rights.” *Etnološka tribina: godišnjak Hrvatskog etnološkog društva* 48 (41): 102–121.
- Jurković, Rahela. 2019. „Migranti i sport: nogomet kao prostor integracije izbjeglica u Hrvatskoj.“ *Glasnik Etnografskog instituta SANU* LXVI (3): 477–491.
- Jurković, Rahela. 2021. *Integracija azilanata u hrvatsko društvo: Kulturnoantropološka studija*. Zagreb: Asesor 2021.
- Penninx, Rinus & Blanca, Garces-Mascarenas. 2016. *Integration processes and policies in Europe: contexts, levels and actors*. IMISCOE Research Series UvA-DARE (Digital Academic Repository) DOI: 10.1007/978-3-319-21674-4 (pristupljeno 20. februara 2019).
- Petrović, Duško. 2016. *Izbjeglištvo u suvremenom svijetu: od političkoteorijskih utemeljenja do biopolitičkih ishoda*. Zagreb: Naklada Ljevak.

- Potkonjak, Sanja. 2014. *Teren za etnologue početnike*. Zagreb: Hrvatsko etnološko društvo, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju.
- Rajković Iveta, Marijeta, Kelemen Petra & Drago Župarić-Iljić, eds. 2018. *Contemporary Migration Trends and Flows on the Territory of Southeast Europe*. Zagreb: Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Department of Ethnology and Cultural Anthropology. Zagreb, FF-press.
- Spencer, Sarah & Katharine Charsley. 2021. “Reframing ‘integration’: acknowledging and addressing five core critiques.” *Comparative Migration Studies* 9. <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-021-00226-4> (pristupljeno 10. maja 2021).
- Stojić Mitrović, Marta. 2016. *Azil i neregularne migracije u Srbiji na početku XXI veka: kulturne paradigme*. Doktorska disertacija. Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Stojić Mitrović, Marta & Aleksandra Đurić Milovanović. 2019. „Narativi verskih humanitarnih organizacija o edukaciji migranata u Srbiji nakon zatvaranja formalizovanog migracijskog koridora 2016. godine.“ *Glasnik Etnografskog instituta SANU* LXVII (3): 573–587. DOI: <https://doi.org/10.2298/GEI1903573S>
- Škrbić Alempijević, Nevena, Potkonjak Sanja & Tihana Rubić. 2016. *Misliti etnografski. Kvalitativni pristupi i metode u etnologiji i kulturnoj antropologiji*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju i Hrvatsko etnološko društvo.

Јадранка Ђорђевић Црнобрња

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /
главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) –
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 –
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Три пута годишње. – Друго издање на другом медијуму: Гласник
Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259
ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института
COBISS. SR-ID 15882242